

Rytų kaimynystės atspindžiai

Informacinė svarbiausių Rytinės kaimynystės įvykių apžvalga

Nr. 10 (15) // 2010 07 16-07 30

EESC

Rytų Europos studijų centras

Vokietija ir Kazachstanas toliau stiprina ekonominį bendradarbiavimą

Šių metų liepos 18 d. Astanoje (Kazachstanas) Vokietijos kanclerė Angela Merkel susitiko su Kazachstano prezidentu Nursultanu Nazarbajevu. Susitikimo metu buvo aptarti svarbiausi dvišalių santykių klausimai energetikos ir finansų srityse. Vokietijos ir Kazachstano vadovai pasirašė 9 tarpvyriausybinius susitarimus bei 34 ekonominio pobūdžio susitarimus ir kontraktus, kurių bendra vertė siekia 2,8 mlrd. JAV dolerių. A. Merkel pabrėžė, kad Kazachstanas yra svarbiausias Vokietijos prekybos partneris tarp visų Vidurio Azijos šalių, disponuojantis gausiais energetiniais ištekliais. 2009 m. Kazachstano ir Vokietijos dvišalės prekybos apimtis viršijo 2,9 mlrd. JAV dolerių, o per 2010 m. pirmąjį pusmetį dvišalės prekybos apimtis siekė 1,5 mlrd. JAV dolerių. Kazachstane veikia daugiau nei 800 bendrų Kazachstano ir Vokietijos kompanijų, Kazachstanas yra investavęs daugiau nei 4 mlrd. JAV dolerių į Vokietijos ekonomiką.

A. Merkel ir N. Nazarbajevus susitikimo metu N. Nazarbajevus patvirtino, kad Kazachstanas pasirengęs tiekti gamtines dujas Vokietijai „Nabucco“ dujotiekiu. Priminsime, kad ES planuojamas 3300 km ilgio „Nabucco“ dujotiekis (prasidedantis ties rytinėmis Turkijos sienomis ir besidriekiantis per Bulgarijos, Rumunijos, Vengrijos ir Austrijos teritoriją) yra vertinamas kaip svarbiausias ES energetinį saugumą užtikrinantis projektas. Jei „Nabucco“ dujotiekio projektas būtų sėkmingai įgyvendintas, ES galėtų tikėtis žymiai sumažinti energetinę priklausomybę nuo Rusijos: „Nabucco“ dujotiekiu iš Kaspijos jūros ir Artimųjų Rytų regionų planuojama kasmet į Europos valstybes tiekti 31 mlrd. kubinių metrų gamtinių dujų. Beveik dešimtmečiui įstrigęs „Nabucco“ projekto įgyvendinimas iš mirties taško pajudėjo tik 2009-2010 m., Europos Komisijai paskyrus 200 mln. eurų ir ES šalių vyriausybėms, kurių teritorijomis eis dujotiekis, ratifikavus tarpvyriausybinių susitarimą dėl gamtinių dujų apimčių reguliavimo. „Nabucco“ projektą įgyvendinantis konsorciumas (šių metų balandį paskelbęs 3,5 mlrd. eurų vertės konkursą dujotiekio įgyvendinimo darbams) planuoja, kad dujotiekio statyba galėtų būti užbaigta iki 2014 metų. Ekspertų nuomone, „Nabucco“ dujotiekis Kazachstanui suteiktų galimybę sumažinti energetinę priklausomybę nuo Rusijos ir diversifikuoti energetinių išteklių eksportą ne tik Vakarų, bet ir Rytų kryptimis. Kazachstano dalyvavimas „Nabucco“ projekte buvo aptartas dar 2009 m. rudenį, Kazachstano prezidentui N. Nazarbajevui lankantis Ankaroje (Turkija). Minėto vizito metu N. Nazarbajevus neprieštaravo dėl galimo Kazachstano dalyvavimo „Nabucco“ projekte, tačiau galutinio sprendimo dėl gamtinių dujų tiekimo nepriėmė. N. Nazarbajevus teigimu, Kazachstanas delsia įsitraukti į „Nabucco“ projektą tik dėl vienintelės priežasties: ES daug kalbama apie šį projektą, tačiau nesimato praktinių rezultatų. Pasak N. Nazarbajevus, būtina įvykdyti dvi sąlygas, norint, kad Kazachstanas įsitrauktų į „Nabucco“ projektą: 1) nutiesti dujotiekį Kaspijos jūros dugnu nuo Vidurio Azijos per Pietų Kaukazą iki Juodosios jūros; 2) Kazachstano pakrantėje, besiribojančioje su Kaspijos jūra, pastatyti gamtinių dujų suskystinimo

gamyklas. N. Nazarbajevs priminė, kad Turkmėnistanas, turintis didžiules gamtinių dujų atsargas, kol kas nemato jokių galimybių, kaip galėtų įsitraukti į „Nabucco“ projekto įgyvendinimą. Kazachstano prezidentas paragino ES aktyviau spręsti infrastruktūrines priėjimo prie gamtinių dujų problemas.

Priminsime, kad dar 2009 m. Turkmėnistanas ir ES pasirašė memorandumą dėl kasmetinio 10 mlrd. kubinių metrų gamtinių dujų tiekimo „Nabucco“ dujotiekiui. Tačiau galutinio susitarimo šiuo klausimu pasiekti taip ir nepavyko. Rusijos analitikų nuomone, jei iki 2010 m. pabaigos ES ir Turkmėnistanui pavyktų susitarti dėl gamtinių dujų tiekimo, Kazachstanas pradėtų aktyviau domėtis galimybėmis įsitraukti į „Nabucco“ projektą. Šiuo metu Kazachstanas laukia Vakarų ir Rusijos reakcijos. Kazachstanas keičia taktiką ir veikia panašiai kaip Azerbaidžanas, kai įvertinami keli projektai ir pasirenkamas pelningiausias. Skirtingai nei ES, Kazachstanui nereikia labai stengtis ieškant potencialių energetinių išteklių rinkų – be Rusijos Kaspijos jūros regiono energetiniais ištekliais labai domisi Kinija.

● *Parengta remiantis: Dw-world.de, Ng.ru, Hurriyetdailynews.com
(Nuotrauka iš Hurriyetdailynews.com)*

Baltarusijos prezidento rinkimų data bus paskelbta rugsėjį

Šių metų liepos 19 d. Baltarusijos prezidentas Aleksandras Lukašenka pasirašė įsaką dėl Baltarusijos parlamento neeilinės sesijos sušaukimo rugsėjo 7 d. Neeilinėje Baltarusijos parlamento sesijoje ketinama apsvarstyti Baltarusijos biudžeto, socialinės apsaugos, mokesčių įstatymų pataisas ir apsispręsti dėl būsimųjų šalies prezidento rinkimų datos. Priminsime, kad pagal Baltarusijos Konstituciją ir Rinkimų kodeksą šalies prezidento rinkimai turėtų įvykti iki 2011 m. vasario 6 d., o šalies parlamentas turi nustatyti rinkimų datą ne vėliau kaip likus 5 mėnesiams iki rinkimų. Baltarusijos ekspertų teigimu, Baltarusijos valdžia bus priversta surengti pirmalaikius šalies vadovo rinkimus. Jei Baltarusijos prezidento rinkimai būtų skelbiami kitų metų pradžioje, A. Lukašenkos rinkiminė kampanija gali patirti sunkumų dėl tradiciškai kiekvienų metų pradžioje iškylančių Baltarusijos ir Rusijos nesutarimų rusiškų energetinių išteklių kainos klausimu. Baltarusijos prezidentas A. Lukašenka norėtų, kad šalies vadovo rinkimai būtų surengti anksčiau nei įvyks tikėtinas Baltarusijos konfliktas su Rusija dėl energetinių išteklių kainų nustatymo.

Šiuo metu vienas aktualiausių Baltarusijai klausimų – kokį kandidatą remis Maskva būsimuose šalies vadovo rinkimuose? 2001 m. Baltarusijos prezidento rinkimuose Maskva rėmė A. Lukašenką. 2006 m. Baltarusijos prezidento rinkimuose, nepaisant 2004 m. tarp Baltarusijos ir Rusijos kilusio konflikto dėl gamtinių dujų, Maskva vėl rėmė A. Lukašenką. Tačiau Baltarusijos politinio elito atstovų nuomone, neaišku, ar Rusija artėjančiuose Baltarusijos prezidento rinkimuose ir toliau pasiryžusi remti A. Lukašenką. Manoma, kad Maskva ieško pamainos dabartiniam Baltarusijos prezidentui. Tai liudija ir pastaruoju metu tarp Maskvos ir Minsko suintensyvėjęs informacinis karas. Šių metų liepos 4 d ir liepos 16 d. Rusijos televizijos kanalas NTV parodė filmus „Krikštatevis“ ir „Krikštatevis-2“, kuriuose nagrinėjo politinių A. Lukašenkos oponentų Genadijaus Karpenko, Viktoro Gončaro, Jurijaus Zacharenko, Dmitrijaus Zavadskio ir Anatolijaus Krasovskio dingimo ir nužudymo faktus, opozicijos persekiojimus Baltarusijoje ir pan. Minėti filmai paskatino masines Baltarusijos opozicijos protesto akcijas, kuriose reikalaujama tarptautinio tyrimo, siekiant išsiaiškinti politinių A. Lukašenkos oponentų dingimo faktus. Reaguodamas į Rusijos veiksmus, A. Lukašenka Baltarusijos nacionalinėje televizijoje leido pasisakyti Gruzijos prezidentui Michailui Saakašviliui, Latvijos prezidentui Valdžiui Zatlersui ir Moldovos prezidento pareigas einančiam Michajui Gimpu. Ekspertų teigimu, informacinis karas tarp Maskvos ir Minsko gana aiškiai atskleidžia vis labiau didėjančią

Maskvos susierzinimą dėl A. Lukašenkos nepaklusnumo. Kita vertus, Maskva iki šiol neturi aiškaus kandidato, galinčio pakeisti A. Lukašenką. Tikėtini trys potencialūs kandidatai, galintys susilaukti Rusijos paramos: pilietinės kampanijos „Europietiška Baltarusija“ lyderis Andrejus Sanikovas, judėjimo „Sakyk tiesą!“ lyderis Vladimiras Nekliajevas bei Jungtinės pilietinės partijos vadovo pavaduotojas Jaroslavas Romančiukas. Visi trys kandidatai išreiškė savo nuomonę, jog būsimuose Baltarusijos prezidento rinkimuose tikisi tiesioginės ar netiesioginės Rusijos paramos. A. Sanikovo teigimu, Rusija galėtų ženkliai prisidėti, tiriant XX a. 10-ajame dešimtmetyje dingusių be žinios A. Lukašenkos politinių oponentų bylas. J. Romančiuko nuomone, Maskva galėtų paremti jo rinkiminę kampaniją žiniasklaidos ir techninėmis priemonėmis. Pasak V. Nekliajevo, geriausia pozicija, kokios galėtų laikytis Maskva Minsko atžvilgiu – visiškai neutralumas. Be Rusijos paramos A. Lukašenka netektų išteklių, padedančių mobilizuoti elektoratą.

Šių metų birželį Baltarusijos Nepriklausomas socialinių, ekonominių ir politinių tyrimų centras (NISEPI) sudarė A. Lukašenkos ir pagrindinių kandidatų, ketinančių dalyvauti Baltarusijos prezidento rinkimuose, rinkiminį reitingą. Reitingo duomenimis, rinkėjų parama A. Lukašenkai siekia 48,3 proc., o jo oponentams nuo 0,5 proc. iki 9,9 proc.

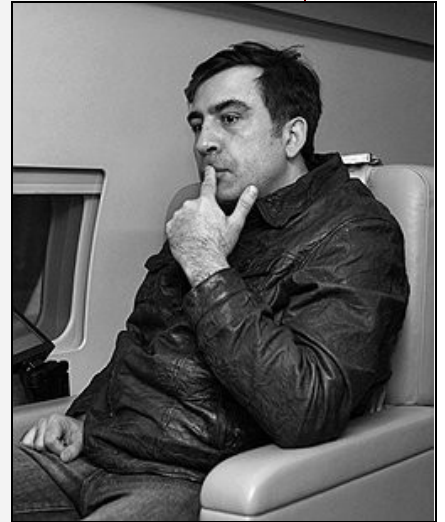
Už ką balsuotų rinkėjai būsimuose Baltarusijos prezidento rinkimuose	Rinkėjų balsai (%)
Aleksandras Lukašenka, Baltarusijos prezidentas	48,3
Aleksandras Milinkevičius, judėjimo „Už laisvę“ lyderis	9,9
Aleksandras Kozulinas, buvęs Baltarusijos valstybinio universiteto rektorius	7,5
Sergejus Gaidukevičius, Liberaldemokratų partijos pirmininkas	3,5
Alesis Michalevičius, buvęs Baltarusijos nacionalinio fronto partijos (BNF) pirmininko pavaduotojas	2,4
Sergejus Kaliakinas, Baltarusijos kairiųjų partijos „Teisingas pasaulis“ pirmininkas	1,9
Aleksandras Jarošukas, Baltarusijos demokratiškos profsąjungų kongreso pirmininkas	1,6
Vladimiras Nekliajevas, pilietinės kampanijos „Sakyk tiesą!“ lyderis	1,6
Vitalijus Rimaševskis, neregistruotos „Baltarusijos krikščionių demokratijos“ partijos kopirmininkas	1,0
Jaroslavas Romančiukas, „Jungtinės pilietinės partijos“ pirmininko pavaduotojas	1,0
Nikolajus Statkevičius, socialdemokratinės partijos „Narodnaja Gramada“ organizacinio komiteto pirmininkas	0,8
Levonas Borščevskis, buvęs BNF pirmininkas	0,7
Andrejus Sanikovas, pilietinės iniciatyvos „Chartija-97“ koordinatorius	0,5
Kitas kandidatas	2,3
Nežino	17

NISEPI analitikų nuomone, nepaisant aukštos rinkėjų paramos A. Lukašenkai, artėjančiuose šalies vadovo rinkimuose gali prireikti antrojo turo. Baltarusijos valdžia nesuinteresuota antrojo turo surengimu, todėl tikėtina, kad rinkimų duomenys bus suklastoti. Kita vertus, NISEPI atlikus rinkėjų apklausą, paaiškėjo, kad nepriklausomai nuo to, ar A. Lukašenka liks valdžioje, ar Baltarusijos prezidento pareigas užimtų kitas žmogus, 62,5 proc. respondentų per artimiausius penkerius metus nesitiki jokių reikšmingų pokyčių Baltarusijos užsienio ir vidaus politikoje. 22,4 proc. apklaustųjų mano, kad A. Lukašenkai pasitraukus iš Baltarusijos prezidento pareigų Baltarusijoje gyvenimas pagerėtų, 25, 2 proc. įsitikinę, kad gyvenimas pablogėtų, o 34,8 proc. nesitiki jokių pokyčių. Ekspertų teigimu, apklaustųjų lūkesčius dėl artimiausių metų šalyje tikėtinų permainų mažina ir tai, kad Baltarusijos opozicija iki šiol neturi aiškios Baltarusijos ateities vizijos.

● Parengta remiantis: *Kommersant.ru, Naviny.by*
(Nuotrauka iš *Naviny.by*)

Parengtas naujos Gruzijos Konstitucijos projektas

Šių metų liepos 19 d. Gruzijos valstybinė konstitucinė komisija patvirtino naujosios Gruzijos Konstitucijos projektą ir perdavė jį svarstyti šalies parlamentui. Šiuo metu Konstitucijos projektas yra paviešintas visuomenei, kuri turi mėnesį diskusijoms. Manoma, kad naujajai Konstitucijai Gruzijos parlamentas neeilinės sesijos metu gali pritarti jau rugpjūčio 24 dieną (šią dieną 1995 metais buvo priimta nepriklausomos Gruzijos Konstitucija) arba rugsėjį, šalies parlamentui susirinkus po vasaros atostogų. Naujasis Gruzijos Konstitucijos projektas numato Gruzijos transformaciją iš prezidentinės respublikos į parlamentinę. Šalies prezidentas atliktų tik simbolines funkcijas, o reikšmingiausias vaidmuo atitektų šalies parlamentui bei parlamento suformuotai vyriausybei ir ministrui pirmininkui. Opozicija pastebi, kad naujoji Konstitucija susilpnintų parlamentą, nes tokiu atveju, jeigu šis pasiūlytų balsuoti dėl nepasitikėjimo vyriausybe, prezidentas galėtų paleisti parlamentą, o ne ministrų kabinetą. Be to naujojoje Gruzijos Konstitucijoje numatoma sustiprinti teisėjų nepriklausomumą, į teisėjų pareigas skirti iki gyvos galvos. Naujoji Konstitucija, jei jai pritaris šalies parlamentas, turėtų įsigalioti 2013 m. gruodį, po Gruzijos prezidento rinkimų. Opozicijos teigimu, naujosios Konstitucijos priėmimas dabartiniam Gruzijos prezidentui Michailui Saakašviliui leistų persėsti iš prezidento į ministro pirmininko kėdę ir išsaugoti stiprią valdžią po 2013 m. JAV Nacionalinio demokratinio instituto atlikta apklausa parodė, kad tik 26 proc. Gruzijos gyventojų pritaria M. Saakašvilio siekiams, o 32 proc. tam priešinasi. Tuo tarpu 48 proc. respondentų teigia norintys, kad šalis išlaikytų dabartinę stiprią prezidentinę valdymo sistemą. Opozicija nuogaštauja, kad ji gali pralaimėti artėjančiuose parlamento ir prezidento rinkimuose, todėl siekia valdančiajai „Vieningo nacionalinio judėjimo“ partijai uždrausti iškelti M. Saakašvilį į ministro pirmininko postą. Vienas iš opozicijos pasiūlymų, rengiant naują šalies Konstitucijos projektą, yra susijęs su draudimu buvusiems šalies prezidentams užimti ministro pirmininko pareigas. Opozicinės Konservatorių partijos lyderio Kachos Kukavos teigimu, naujosios Konstitucijos projektas gali paprasčiausiai būti vadinamas „Putino konstitucija“. Jis teigia, kad M. Saakašvilis paprasčiausiai mėgdžioja Rusijos ministrą pirmininką, kuris iš prezidento posto, pasibaigus dviem kadencijoms, paprasčiausiai persėdo į ministro pirmininko kėdę. Politologų teigimu, valdančioji „Vieningo nacionalinio judėjimo“ partija turėtų gana lengvai laimėti 2012 m. Gruzijos parlamento rinkimus ir vėliau perduoti M. Saakašviliui ministro pirmininko postą. M. Saakašviliui tapus Gruzijos ministru pirmininku, realiausias kandidatas pakeisti M. Saakašvilį šalies vadovo pareigose yra dabartinis Tbilisio meras Gigi Ugulava. Radikaliau nusiteikę opozicijos atstovai jau pareikalavo Gruzijos prezidento M. Saakašvilio atsistatydinimo, šalies parlamento paleidimo bei priešlaikinių rinkimų surengimo, po kurių būtų galima priimti naująją Konstituciją. Buvusi Gruzijos parlamento pirmininkė Nino Burdžanadzė pareiškė, kad neleis M. Saakašviliui pritaikyti Konstitucijos savo poreikiams. Nuosaikesnės opozicijos atstovai kartu su buvusiu Gruzijos pasiuntiniu Jungtinių Tautų Organizacijoje Irakliu Alasanija pareikalavo, kad naujosios šalies Konstitucijos priėmimas būtų svarstomas visuotiniame referendume. Tačiau M. Saakašvilio partija, kuri parlamente turi 131 iš 150 vietų, nesutinka su tokiais opozicijos reikalavimais.

● Parengta remiantis: Ng.ru, Kommersant.ru
(Nuotrauka iš Kommersant.ru)

ES stebėjimo misijos Gruzijoje mandatas pratęstas dar vieneriems metams

Šių metų liepos 26 d. ES užsienio reikalų ministrai pratęsė ES stebėjimo misijos (EUMM) Gruzijoje mandata dar vieneriems metams iki 2011 m. rugsėjo 14 d. Priminsime, kad EUMM Gruzijoje sudaro 225 tarptautiniai stebėtojai, kurie savo veiklą pradėjo po 2008 m. rugpjūčio pradžioje kilusio Gruzijos ir Rusijos karinio konflikto. EUMM Gruzijoje siekia užtikrinti, kad visos konflikto šalys laikytųsi paliaubų, dėl kurių buvo susitarta 2008 m. rugsėjį. Jungtinių Tautų ir Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO) stebėjimo misijoms Gruzijoje nutraukus savo veiklą dar 2009 m., EUMM išlieka vienintele tarptautinių stebėtojų misija šalyje. Rusija iki šiol blokuoja EUMM patekimą į separatines Pietų Osetijos ir Abchazijos teritorijas. Pietų Osetijos ir Abchazijos nepriklausomybę šiuo metu pripažįsta tik Rusija, Nikaragva, Venesuela ir Nauru.

● *Parengta remiantis: RFE/RL, Civil.ge, RIA Novosti
(Nuotrauka iš Civil.ge)*